

Szociológia BA záróvizsga

I. Társadalomelméleti tételek és irodalom

1. Émile Durkheim szociológiája: organikus és mechanikus szolidaritás, a társadalmi tények, az öngyilkosság mint társadalmi jelenség és a fajtái

Émile Durkheim (2001): *A társadalmi munkamegosztásról*. Budapest: Osiris, 65–141, 156–205, 259–284, 351–390.

Émile Durkheim (2003): *Az öngyilkosság*. Budapest: Osiris, 154–302, 335–356.

Durkheim, Émile (1972): Mi a társadalmi tény? In uő. *A társadalmi tényről*. Budapest: A Művelődésügyi Minisztérium Marxizmus–Leninizmus Oktatási Főosztálya, 9–23.

Némedi Dénes (2005): *Klasszikus szociológia*. Budapest: Napvilág, 35–66.

2. Max Weber a premodern és a modern kapitalizmus ideáltípusai, a modern kapitalizmus kialakulása

Max Weber (1982): *A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme*. Budapest: Gondolat, 7–25; 43–77; 268–290. (Mindhárom rész esetében: lábjegyzetek nélkül)

Max Weber (1970): A társadalomtudományi és társadalompolitikai megismerés "objektivitása." In uő. *Állam, politika, tudomány*. Budapest: KJK, 1970: 50–65. VAGY:

Max Weber (1998): A társadalomtudományos és társadalompolitikai megismerés "objektivitása". In uő. *Tanulmányok*. Budapest: Osiris, 47–69.

Weber, Max (1979): A modern kapitalizmus kialakulása. In uő. *Gazdaságtörténet*. Budapest: KJK, 223–293.

3. A társadalmi struktúra fogalma a klasszikus szociológiaelméletekben, stratifikációs kategóriák: osztályok, rendek, pártok

Karl Marx (1977): Az osztályok In Ferge Zsuzsa (szerk.): *Társadalmi struktúra és rétegződés II*. Budapest: Tankönyvkiadó, 68.

Ralf Dahrendorf (1997): Az osztályhatalom modellje Karl Marxnál In Angelusz Róbert (szerk.): *A társadalmi rétegződés komponensei*. Budapest: Új Mandátum, 138–155.

Max Weber (1967): Politikai közösségek. Hatalommegoszlás a közösségen belül: osztályok, rendek pártok In uő. *Gazdaság és társadalom*. Budapest: KJK, 72–83.

Weber, Max (1987): *Gazdaság és társadalom. A megértő szociológia alapvonalai. 1. Szociológiai kategóriatan*. Budapest: KJK, 303–308.

4. Funkcionalista elméletek és konfliktuselméletek

Kingsley Davis – Wilbert E Moore: A rétegződés néhány elve. In Angelusz Róbert (szerk.) *A társadalmi rétegződés komponensei*. Budapest: Új Mandátum, 10–23.

Tumin, Melvin M. (1997): A rétegződés néhány elve: kritikai elemzés. In Angelusz Róbert (szerk.): *A társadalmi rétegződés komponensei*. Budapest: Új Mandátum, 49–62.

Wright, Erik Olin (1997): Általános keretrendszer az osztálystruktúra elemzéséhez. In *A társadalmi rétegződés komponensei*. Angelusz Róbert (szerk.). Budapest: Új Mandátum, 178–221.

5. Pierre Bourdieu tőkeelmélete: a gazdasági, társadalmi és kulturális tőke sajátosságai, formái és a tőkeátalakulások, Bourdieu osztályelmélete

Pierre Bourdieu (1997): Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke. In Angelusz Róbert (szerk.): *A társadalmi rétegződés komponensei*. Új Mandátum, 156–177.

Pierre Bourdieu (2010): A társadalmi tér és a csoportok keletkezése. In Angelusz Róbert, Éber Márk Áron, Gecser Ottó (szerk.): *Társadalmi Rétegződés olvasókönyv*. Budapest: ELTE, 165–187. Interneten: http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_19_Tarsadalmi_retegzodes_olvasokonyv_szerk_Gecser_Otto/0010_2A_19_Tarsadalmi_retegzodes_olvasokonyv_szerk_Gecser_Otto.pdf

Ajánlott irodalom:

Pierre Bourdieu (1971): Osztályhelyzet és osztálypozíció. In Ferge Zsuzsa (szerk.): *Francia szociológia*. Budapest: KJK, 402–433.

Pierre Bourdieu (1978): Az osztályok pályája és a valószínűségi okság. Vagyoni struktúrák és reprodukciós stratégiák. In uő. *A társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése*. Budapest: Gondolat, 96–128, 237–286.

6. Élethelyzetek és életutak individualizálódása a fejlett országokban, ellentmondások és fejlődési tendenciák.

Ulrich Beck (1997): Túl renden és osztályon? Társadalmi egyenlőtlenségek, társadalmi individualizációs folyamatok és az új társadalmi alakulatok, identitások keletkezése In Angelusz Róbert (szerk.): *A társadalmi rétegződés komponensei*. Új Mandátum, 418–468.

Ulrich Beck (2003): Előszó., A társadalmi egyenlőtlenségek individualizálódása – az ipari társadalom életformáinak hagyománytól való megfosztása. In uő. *A kockázat-társadalom*. Budapest: Andorka Rudolf Társadalomtudományi Társaság – Századvég, 12–22, 138–288.

7. A rendi és polgári társadalom Magyarországon

Erdei Ferenc, (1976): A magyar társadalom a két világháború között I–II. *Valóság* 4., 5. szám: 22–53, 36–58.

Gáspár Gabriella (2002): Társadalmi viszonyok a történelmi Magyarországon In uő. *A magyar polgári nyilvánosság kezdetei Magyarországon*. Budapest: Agroinform, 13–30.

Gyáni Gábor – Kövér György (1998): *Magyarország társadalomtörténete a reformkortól a második világháborúig*. Budapest: Osiris, 66–104, 169–190.

8. A magyar társadalom átalakulásának sajátosságai 1945-től a rendszerváltozásig; az államszocialista rendszer jellemzői

Gyarmati György (2011): *A Rákosi-korszak*. Budapest: ÁBTL – Rubicon, 13–27.

Romsics Ignác (2001): *Magyarország története a XX. században*. Budapest: Osiris, 273–296, 305–319, 337–359, 401–456, 469–496.

9. A magyarországi családok jellemzői, nemzetközi tendenciák

Andorka Rudolf (2006): *Bevezetés a szociológiába* (2. javított és bővített kiadás, szerk. Spéder Zsolt). Budapest: Osiris, részletek: Család (a 11. fejezet vonatkozó részei) 415–425.

Földházi Erzsébet (2012) Válás. In Óri Péter – Spéder Zsolt (szerk.): *Demográfiai Portré 2012*. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, 21–30. (letölthető: <http://www.demografia.hu/index.php/kiadvanyok/demografiai-portre>)

Pongrácz Tiborné (2012): Párkapcsolatok. In.: Óri Péter – Spéder Zsolt (szerk.): *Demográfiai Portré 2012*. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, 11–20. (letölthető: <http://www.demografia.hu/index.php/kiadvanyok/demografiai-portre>)

Spéder Zsolt (2005): Az európai családformák változatossága. Párkapcsolatok, szülői és gyermeki szerepek az európai országokban az ezredfordulón. *Századvég*. Új folyam, 3. szám: 3–48.

Vaskovics László (2002): A család fejlődése Európában. *Educatio* 3. szám: 349–364. <http://epa.oszk.hu/01500/01551/00021/pdf/110.pdf>

10. Struktúra- és rétegződésmodellek Magyarországon 1945 után. A társadalmi mobilitás trendjei

Andorka Rudolf (2006): Társadalmi szerkezet és rétegződés: Magyarországi helyzet; Változások az ezredfordulón. In Andorka Rudolf: *Bevezetés a szociológiába* (2. javított és bővített kiadás, szerk. Spéder Zsolt). Budapest: Osiris, 175–199.

Andorka Rudolf (2006): Társadalmi mobilitás: Alapfogalmak; Magyarországi helyzet, Változások az ezredfordulón. In Andorka Rudolf: *Bevezetés a szociológiába* (2. javított és bővített kiadás, szerk. Spéder Zsolt). Budapest: Osiris, 233–241, 260–284.

Huszár Ákos (2015): Bevezetés: A munkajelleg-csoportosítás, A társadalmi–foglalkozási rétegséma, Az osztályszerkezet normatív–funkcionalista modellje; A magyar társadalom rétegződésének fő jellemzői. In *A társadalom rétegződése. 2011. évi népszámlálás 15. kötet*. Budapest: KSH: 15–38. Online: https://www.ksh.hu/nepszamlalas/tarsadalom_retegzodese

Kovách Imre, Kristóf Luca, Szabó Andrea (2017): Társadalmi integráció és társadalmi rétegződés. In Kovách Imre (szerk.): *Társadalmi integráció: Az egyenlőtlenségek, az együttműködés, az újraelosztás és a hatalom szerkezete a magyar társadalomban*. Szeged – Budapest: MTA TK Szociológiai Intézet – Belvedere Meridionale: 217–238.

Kolosi Tamás – Keller Tamás (2010): Kikristályosodó társadalomszerkezet. In Kolosi Tamás – Tóth István György (szerk.): *Társadalmi Riport 2010*. Budapest: TÁRKI: 105–135. http://www.tarsadalomkutatas.hu/kkk.php?TPUBL-A-914/publikaciok/tpubl_a_914.pdf

11. Település és társadalom. Klasszikus településszociológiai elméletek

Csanádi Gábor – Csizmady Adrienne – Kőszeghy Lea – Tomay Kyra (2009): *Tér–Társadalom–Szerkezet*. Budapest, 2009. 45–66. és 183–194.

Burgess, Ernest (1973): A városfejlődés: hipotézisek egy kutatási javaslatához. In Szelényi Iván (szerk.): *Városshociológia*. Budapest: KJK, 147–160.

Homer Hoyt (1973): A városi struktúra klasszikus modelljeinek újabb torzulásai. In Szelényi Iván (szerk.): *Városshociológia*. Budapest: KJK, 161–181.

Wirth, Louis (1973):: Az urbanizmus mint életmód. In Szelényi Iván (szerk.): *Városshociológia*. Budapest: KJK, 41–63.

Simmel, Georg (1973): A nagyváros és a szellemi élet. In Szelényi Iván (szerk.): *Városshociológia*. Budapest: KJK, 251–267.

12. A magyarországi települések társadalmának átalakulása, a tér- és társadalomszerkezet változásai a XX. sz. második felében

Andorka Rudolf (2006): *Bevezetés a szociológiába*. 2. javított és bővített kiadás. Budapest: Osiris, Város és falu című fejezet, 201–232.

Kovách Imre – Nagy Kalamász Ildikó (2006): Társadalmi és területi egyenlőtlenségek. In Kovách Imre (szerk.): *Társadalmi metszetek*. Budapest: Napvilág, 161–175.

Konrád György – Szelényi Iván (1971): A késleltetett városfejlődés társadalmi konfliktusai. *Valóság* 71. évf. 12. szám: 19–35. Vagy In Major Máté és Osskó Judit (szerk.) (1981): *Új építészeti, új társadalom, 1945–1978: Válogatás az elmúlt évtizedek építészeti vitáiból, dokumentumaiból*. Budapest: Corvina, 318–342. Vagy In Csizmady Adrienne – Husz Ildikó (szerk.) (2004): *Település- és városshociológiai szöveggyűjtemény*. Budapest: Gondolat, 25–50.

Szelényi Iván (1990): *Városi társadalmi egyenlőtlenségek*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 98–141.

Enyedi György (2011): A városnövekedés szakaszai újragondolva. *Tér és Társadalom* XXV. évf. 1. szám: 5–19. <https://doi.org/10.17649/TET.25.1.1770>

13. A nagyüzemi mezőgazdaság és a kistermelés kialakulása és sikeressé válása a szocializmusban

Kovács Teréz (2010): *Paraszti gazdálkodás és társadalom átalakulása*. Budapest: L'Harmattan, 128 –131, 134–148, 172–173.

A kortárs kultúrák specializáció tételei

(csak a specializációt felvett hallgatók számára)

14. Az életmód- és életstílus-kutatás fogalmi alapjai, kulturális blokkok és a fogyasztás klasszikus elméletei (Veblen, Simmel)

Andorka Rudolf (2008): *Bevezetés a szociológiába*. (2. bővített kiadás.) Budapest: Osiris, 534–542 (15. fejezet: Módszerek, Elméletek rész).

Kapitány Ágnes és Kapitány Gábor (2006): *A tömegkommunikáció szimbolikus üzenetei*. Budapest: Dialóg Campus – Sajtóház, 59–79.

Némedi Dénes (2005): *Klasszikus szociológia 1890–1945*. Budapest: Napvilág, 445–449.

Simmel, Georg (2001): A divat. In uő. *Válogatott társadalomelméleti tanulmányok*. Budapest: Novissima, 180–200.

15. Ifjúsági szubkultúrák és a szubkultúra-kutatás hullámai

Hebdige, Dick (1995): A stílus mint célzatos kommunikáció. *Replika* 17–18. szám: 181–200.

Bennett, Andy (2005): Szubkultúrák vagy neo-törzsek? A fiatalok, a stílus és a zenei ízlés közötti kapcsolat újragondolása. *Replika* 53. szám: 127–143.

Hodkinson, Paul (2005): Beavatottak és kívülállók. *Replika* 53. szám: 145–164.

Kacsuk Zoltán (2005): Szubkultúrák, poszt-szubkultúrák és neo-törzsek. A (látványos) ifjúsági (szub)kultúrák brit kutatásának legújabb hulláma. *Replika* 53. szám: 91–110.

16. A tömegkultúra körüli vita: a kultúripar kritikája a frankfurti iskolában és a frankfurtiak álláspontjának kritikája Gansnél

Adorno, Theodor W. és Max Horkheimer: A kultúripar. A felvilágosodás mint a tömegek becsapása. In Max Horkheimer és Theodor Adorno: *A felvilágosodás dialektikája*. Budapest: Atlantisz – Gondolat, 147–200.

Gans, Herbert J. (1998): Népszerű kultúra és magaskultúra. In Wessely Anna (szerk.): *A kultúra szociológiája*. Budapest, Osiris, 114–149.

A településszociológia specializáció tételei

(csak a specializációt felvett hallgatók számára)

14. Az urbanizáció és szuburbanizáció alakulása Magyarországon

Csanádi Gábor – Csizmady Adrienn – Kőszeghy Lea – Tomay Kyra (2009): *Tér – Társadalom – Szerkezet*. Budapest, 78–84, 134–143, 195–201.

Kocsis János Balázs (2000): A szuburbanizáció jelenségének főbb elméleti megközelítései a városszociológiai és más rokon tudományterületek irodalmában. *Tér és Társadalom* 14. évf. 2–3. szám: 311–321.
http://epa.niif.hu/02200/02251/00002/pdf/EPA02251_Ter_es_tarsadalom1196.pdf

Timár Judit – Váradi Mónika Mária (2000): A szuburbanizáció egyenlőtlen területi fejlődése az 1990-es évek Magyarországon. In Horváth Gy. – Rechnitzer J. (szerk.): *Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón*. Pécs: MTA Regionális Kutatások Központja, 156–175.

Csanádi Gábor – Csizmady Adrienne (2002): Szuburbanizáció és társadalom. *Tér és Társadalom* XVI. évf. 3. szám: 27–55.

15. Szegregáció, és szegénység és underclass a rendszerváltozás utáni Magyarországon

Ladányi János – Szelényi Iván (2004): *A kirekesztettség változó formái*. Budapest: Napvilág, 14–26.

Ladányi János – Virág Tünde (2009): A szociális és etnikai alapú lakóhelyi szegregáció változó formái Magyarországon a piacgazdasági átmenet időszakában. *Kritika*, július–augusztus: 2–8.

Szirmai Viktória – Váradi Zsuzsanna (2012): Térbeli– társadalmi elkülönülés és integráció a magyar nagyvárostérségekben. In Kovács Imre – Dupcsik Csaba – P. Tóth Tamás – Takács Judit (szerk.): *Társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon*. Budapest: Argumentum, 115–132. <http://mek.oszk.hu/12700/12706/12706.pdf>

Herbert Gans (1973): Az avult városrészek lebontásának és az ott élő lakosság átköltöztetésének emberi következményei In Szelényi Iván (szerk.): *Városszociológia*. Budapest: KJK, 414–442.

Tomay Kyra (2006): Slumosodás és városrehabilitáció Budapesten. *Tér és Társadalom* XX. évf. 1. szám: 93–107.

16. A vidéki társadalom átalakulása Magyarországon a rendszerváltozást követő időszakban

Kovács Imre (2013): *A vidék az ezredfordulón: a jelenkori magyar vidéki társadalom szerkezeti és hatalmi változásai*. Budapest: Argumentum, 47–65, 92–134.

Kovács Katalin (2005): Polarizálódás és falutípusok a vidéki Magyarországon. In Bognár László – Csizmady Adrienne – Tamás Pál – Tibori Timea (szerk.): *Nemzetfelfogások – Falupolitikák*. Budapest: Új Mandátum, 141–153.

II. Módszertani tételek és irodalom

1. A társadalomtudományos megismerés céljai, a társadalomtudományos problémák természete. A társadalomtudományos megismerés folyamata, a kutatás megtervezésének lépései

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp., 2003. 17–101., 103–135.

Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 17–37., 41–58.

Seidman, Irving: Az interjú mint kvalitatív kutatási módszer. Kutatási terv. Műszaki Kiadó, Bp., 2002. 49–66.

2. A társadalomtudományos megfigyelés módjai: a kvalitatív és kvantitatív adatgyűjtési technikák összehasonlítása, a kutatási módszer kiválasztásának szempontjai

Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 51–54.

A. Bryman: Kvalitatív és kvantitatív módszerek összekapcsolása. In: Letenyei L. (szerk): Településkutatás szöveggyűjtemény. Ráció K. Bp., 2005. 371–393.

Letenyei László – Nagy Gábor Dániel: Rugalmas kérdőív. A standard kérdőív kritikái és javaslat a kérdőíves adatgyűjtés terepközeli alkalmazására. Szociológiai Szemle 2007/1–2. 29–46.

Letenyei László: Településkutatás I. Módszertani kézikönyv. Kvalitatív és kvantitatív adatgyűjtési technikák ötvözése. Új Mandátum K., Bp., 2006. 71–95., 119–146.

3. A mintavétel logikája, mintavételi eljárási módok

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp., 2003. 201–244.

Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 63–68.

4. Adatgyűjtési technikák: kvalitatív terepkutatások, a megfigyelés és az interjú. A kvalitatív adatok elemzése és közzététele

Babbie, E.: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata, Balassi, 2003. 1. 2. 10. és 11. fejezet

Heltai Erzsébet és Tarjáni József (2004): A mélyinterjú készítése - és az elkövethető hibák forrásai. In: In: *Településkutatás*. Letenyei László szerk. Budapest, L'Harmattan, 502–543.

Solt Ottilia: Interjúzni muszáj in: Méltóságot mindenkinek, Összegyűjtött írások I. kötet, Beszélő, 1998. p. 29–49. o. vagy: www.szochalo.hu/szochalo/upload/solt_inerjumuszaj.rtf

Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 115–167., 282–298.

Irving Seidman: Az interjú mint kvalitatív kutatási módszer. Műszaki Könyvkiadó. Bp., 2002. 17–47., 159–184

Letenyei László: Településkutatás I. Módszertani kézikönyv. Résztvevő megfigyelés. Új Mandátum K., Bp., 2006. 71–95., 119–146.

5. Adatgyűjtési technikák: fókuszcsoportos interjú készítése és elemzése

Earl Babbie, A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Budapest, 2003.

Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, 2005. 202-208. o

Vicsek Lilla, Fókuszcsoport. Osiris K. Bp. 2006. 7-302. o.

6. Adatgyűjtési technikák: kérdőíves vizsgálatok, és a meglévő statisztikák elemzése

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp., 2003. 273–314., 350–371.

Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 173–197., 234–246.

Horváth György: A kérdőíves módszer. Műszaki KK., Bp. 2004.

7. Kvantitatív adatfeldolgozás és elemzés: kódolás és adatbevitel, egyváltozós és kétváltozós elemzések. A társadalomtudományi kutatás statisztikája: többváltozós eljárások, statisztikai következtetések.

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp., 2003. 438–474., 494–526.

Héra Gábor – Ligeti György: Módszertan. Osiris Kiadó, Bp., 2005. 253–279.

Sajtos László – Mitev Ariel: SPSS kutatási és adatelemzési kézikönyv. Alinea Kiadó, Bp., 2005. 91–202., 214–218.

Pintér József – Rappai Gábor: Statisztika, PTE–KTK, Pécs, 2007. 107–108., 197–391., 431–460.

8. Indikátorok a társadalom statisztikai leírásában: demográfiai szempontból

Kamarás Ferenc: A termékenység alakulása és befolyásoló tényezői. In: Cseh–Szombathy László – Tóth Pál Péter (szerk.): Népesedés és népességpolitika. Századvég K., Bp. 2001. 13–41.

S. Molnár Edit: Házasságon kívüli születések a XX. század utolsó évtizedében. In: Spéder Zsolt (szerk.) Család és népesség itthon és Európában. Századvég K. Bp. 2002. 65–85.